İBRÂHİM BİN SIRRÎ ZECCÂC

Nahiv, tefsîr ve lügat âlimi. Künyesi, Ebû İshâk olup, tam ismi, İbrâhîm bin (Muhammed bin) Sırrî bin Sehl'dir. Camcılık yaptığı için Zeccâc lakabı verildi. Hakkaklık (oymacılık)da yapardı. Ebû İshâk Zeccâc diye meşhûr oldu. Bağdâd'da doğan Zeccâc, yine orada 311 (m. 923) yılında vefât etti.

Zamanında arabî ilimleri en iyi bilen diye meşhûr olan Müberrid'in talebesi olan Zeccâc, ilmini arttırmak için çeşitli yerlere gidip, birçok âlimden ilim öğrendi. Din ve âlet ilimlerinde âlim oldu. Nahiv ilminde asrının bir tanesiydi. Tefsîrinden, daha sonra gelen meşhûr müfessirler istifâde ederek, benzer eserler yazdılar. Hocası Müberrid'in tavsiyesiyle Abbasî halifesi Mu'tesid'in veziri Ubeydullah bin Süleymân'ın oğlu Kâsım'ı terbiye için görevlendirildi. Talebesi Kâsım vezir olunca, ona kâtiplik ve ba'zı bölgelerin gelirini verdi. Eline geçen paradan bir dirhemini, hergün hocası Müberrid'e verirdi. Hocası vefât edinceye kadar bu usûlde ikrama devam edip, hergün muhakkak ziyâret eder, hatırını sorardı. İlminin çokluğu, gelirinin bolluğuna rağmen, yine de hakkaklık yapar, elinin emeği ile maişetini temin ederdi. Ölmeden önce en son sözü, “Ey Rabbim! Beni, Hanbelî mezhebi üzere haşreyle!” idi.

Birçok kimseye Kur'ân-ı kerîm kırâati, nahiv ve lügat bilgileri öğreten Ebû İshâk Zeccâc'ın en meşhûr talebeleri, Ebû Bekr bin Sirâc, Kâdı Ebû Sa'îd Sirâfî ve Ali bin Abdullah bin Mugîre Cevherî'dir.

Ahmed bin Hüseyn Ferâizî anlatır: “Müberrid'in talebeleri toplanır, ders için giderler, Ebû İshâk Zeccâc aralarında bulunmadığı zaman derse kabûl edilmezlerdi. Birgün Ebû İshâk Zeccâc yanlarında olmadan gittiler. Müberrid hizmetçisine sordurdu. Zeccâc'ın olmadığı cevâbını alınca, onları kabûl etmedi. Onlar da oradan ayrıldılar. Osman isminde biri bekledi. Hizmetçiyle haber gönderdi. “Yalnız Osman kaldı dersin” dedi. Müberrid de Zeccâc olmadan kimseyi kabûl edemeyeceğini söyledi. Müberrid'le Zeccâc devamlı beraber olmak için çalışırlar, bir araya gelince de hep ilimle meşgûl olurlardı.”

Ebû Bekr bin Sirâc, Müberrid'den ilim tahsil edip, daha sonra günahlara dalarak mûsikî ile uğraşırdı. Birgün Zeccâc'ın “Muhtasar-ün-nahv” adlı eserinden sorulan bir soruya yanlış cevap verdi. Zezzâc bunu anlayınca “Senin gibi bir kimsenin böyle basit şeylerde yanılması doğru mudur?” deyip onu azarladı. Bunun üzerine Sirâc, bilgilerini unutarak yanılmasının sebebinin, günahlara dalarak mûsikî ile uğraşmak olduğunu söyleyip tövbe etti. Günahlardan el çekip, ilimle meşgûl oldu.

Ebû İshâk Zeccâc'ın yazmış olduğu tefsîr ve arabî ilimlere dâir eserlerinden ba'zıları şunlardır: Meâniy-ül-Kur'ân-İştikâk, Halk-ül-insan, Muhtasar-ün-nahv, Halk-ül-fers, Şerh-i ebyât-ı Sîbeveyh, Tefsîr-i Câmi'u nutk, Aruz, Kitâb-ı emâlî.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Vefeyât-ül-a'yân cild-1, sh. 49

2) Târîh-i Bağdâd cild-6, sh. 89

3) Bugyet-ül-vuât cild-1, sh. 411

4) Miftâh-üs-se'âde cild-1, sh. 163

5) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 259

6) Tabakât-ül-müfessirîn cild-1, sh. 7